

FER NEGRE

David Fulton

Realitzador de documentals

Fer negre. Direcció: Leonardo Escoda. Postproducció: Josep Lanau. Música: Josep Lanau. Textos: Zoraida Burgos, Manuel Pérez Bonfill, Albert Roig, Josep Ramon Roig i Gerard Vergés. Veu: Pere Ponce. So i il·luminació: Josep Lanau. Duració: 50 minuts. Producció: EntreCultures 2005.

Documental de Leonardo Escoda

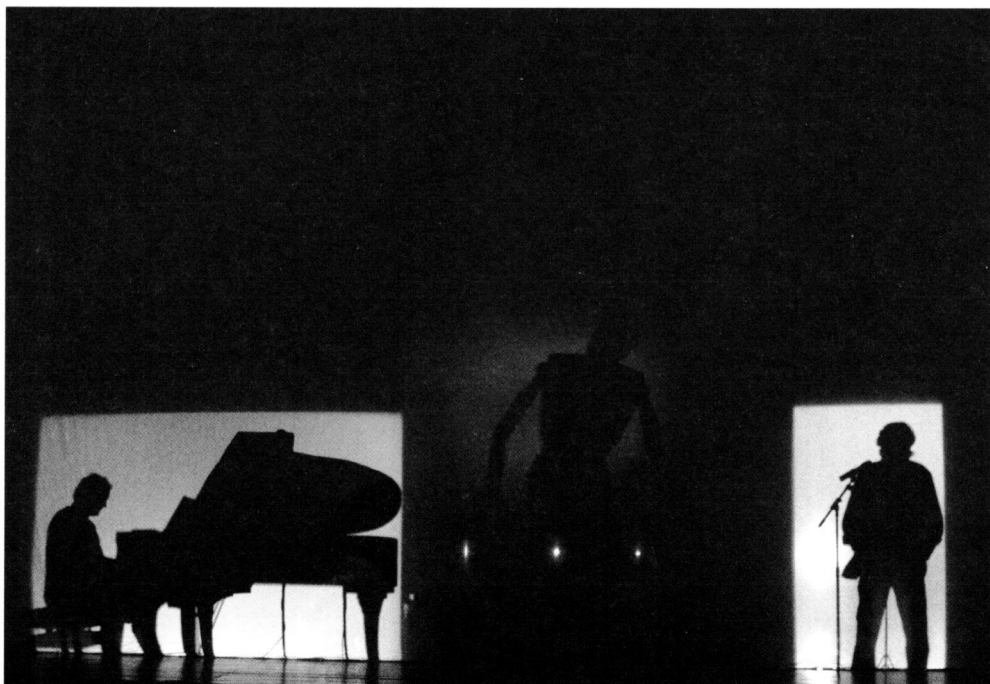
En un món on la construcció d'un mur s'ha convertit en un símbol per tancar o segregar gent desesperada, per trobar una vida nova i una llar nova a l'altra banda d'aquests murs, la repetició sense final del mur de pedra a *Fer negre* no és només sorprenent, sinó que és també un recordatori que els murs poden connectar a més de dividir. Diversos exemples de murs que divideixen no són gaire difícils de trobar: El mur de Berlín va ser una font interminable de tensió durant la guerra freda. El mur d'Israel per deixar fora els terroristes palestins, o qualsevol palestí, s'ha convertit en la quota televisiva diària del nostre dia a dia. Els murs per deixar fora immigrants no desitjats (dit d'una altra manera, il·legals, irregulars, sense papers, etc.), que recentment han estat reforçats a Ceuta i Melilla, ha enviat les màfies, que porten els immigrants negres de l'Àfrica a Europa, per una perillosa ruta oceànica a través de les Canàries. El mur ideat per eradicar el flux de mexicans *espaldas-mojadas* als Estats Units s'està reforçant amb més guàrdies i mecanismes de vigilància electrònica. De murs per aturar la gent que vol dirigir-se a un paradís terrenal (als Estats Units o a Europa), en tenim molts.

El que és especialment fascinant dels murs de pedra a *Fer negre* són les perdurables connexions humanes. No són murs creats intencionalment per evitar que ningú aconseguís una vida millor o una nova llar on la pau i la tranquil·litat, tal vegada, es pugui trobar. Aquestes són les construccions de gent que treballa durament intentant transformar la terra en parts productives de l'ample paisatge. Cada filera de pedra que es fa, mostra un ordre i un propòsit clars. Aquests murs se sostenen fermes com un punt de referència, i el realitzador Leonardo Escoda s'hi aferra sense treva al llarg de la construcció d'un viatge arriscat. Realment aquest documental d'una hora de durada (d'una hora per a la televisió, diguem-ne) ens porta a un viatge interior de recerca profunda. Encara que algun programador de televisió entengués aquest viatge interior i programés la pel·lícula, l'emissió seria discutible, perquè aquesta pel·lícula artística es va fer per explorar profundament una idea i no pas per apellar a una gran audiència televisiva. El viatge al qual ens duu Escoda és difícil, en el sentit que si realment no voleu explorar la condició humana

i arribar a algunes conclusions sobre el que passa al cor i la ment de les persones, aquest film no és per a vosaltres. És millor tancar els ulls i només escoltar la música de Josep Lanau, una altra deliciosa sorpresa.

La música sorprèn des del començament del film gràcies a l'evocatiu contrallum sobre el piano de cua i el pianista amb el narrador dret, «despullat» davant el micròfon. Aquest és potser el moment més refinat de tot el documental, perquè hi apareix la sensació de misteri i exploració de la naturalesa essencial del viatge humà d'una manera que es queda fixada a la retina al llarg dels cinquanta minuts de la pel·lícula. Enmig d'una composició imposada pel contrallum sobre el piano de cua, pianista i narrador, podem distingir unes figures articulades, fetes amb varetes de fusta, que seran els companys viatgers en aquesta travessia solitària per la ment humana per la qual Escoda insisteix a portar-nos, ens agradi o no. I hi ha una mica d'element de coerció en el seu mètode. Som incapaços d'escapar-nos de la trampa visual en la qual ens atrapa. No podem deixar de mirar els «articulats» de fusta, perquè s'assemblen massa a nosaltres mateixos tot i que els manca la cara i els ulls. Ells són tots nosaltres essent manipulats en cada moment mentre ens aventurem en aquest viatge de recerca interior.

Per ajudar-nos a entrar en aquest viatge disposem d'un text poètic que ens impulsa a mirar realment el món que ens envolta, per descobrir-ne l'estructura i la textura, per examinar veri-

*Fer negre, de Leonardo Escoda. Teatre Auditori Felip Pedrell, 21 de novembre de 2005.
(Lessy)*

tablement el paisatge, per descobrir què cal veure i també què és el que veuen els altres. Ens provoca perquè mirem el que estem fent en aquest món tan complex i pensem d'on venim i cap on anem.

Llançats estan en aquest món els homes a la vida.
Com són els anys, com més amunt el temps aspiren.
I com el canvi, molt de ver és perdurable.
Que el llarg del anys, allò que dura arriba a ésser
Perfecció s'espleta així en aquesta vida
I s'hi juneix el més noble aspirar dels homes
Amb submissió.

Des del principi, l'esplèndida escena d'obertura a contrallum presenta l'artista, el compositor i el text, i introdueix la idea implícita en la pel·lícula que és, a grans trets, la concepció del realitzador sobre la interacció entre música, text i paisatge. Aquest és el viatge interior personal del director i la manera com barreja la música, el text i les imatges representa el que veu com a guia al llarg del camí. No ens deixa vagar gaire lluny. El mur sempre hi és present, amb una fila de pedra rere l'altra, posades amb cura. No ni ha treva, ni sortida. Però mai tenim el sentiment que aquests murs ens estan deixant fora o tancant dins. És el camí humà que tots hem de seguir des del bressol fins a la tomba. Aquestes són construccions humanes amb un propòsit pacífic. No tenen un disseny agressiu. No negaran mai un got de llet o una molla de pa a un nen negre i famèlic. No impediran mai a un jove desesperat i sense futur arribar a algun paradís terrenal, ni detindran ningú que estigui determinat —com ho està Escoda— a explorar qüestions bàsiques de la humanitat a propòsit de la vida i la felicitat.